

Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Hazırlanan Resimli Hikâye Kitaplarındaki İletişim Engelleri ve Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Etkileri

Communication Barriers In The Illustrated Storybooks Prepared For Preschool Children And Their Effects On The Development Of Children

Ebru Hasibe TANJU ASLIŞEN¹

Öz

Araştırmanın amacı; okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan resimli hikâye kitaplarında geçen iletişim engellerini değerlendirmek ve kullanılan iletişim dilinin çocukların gelişimleri üzerindeki etkilerini tartışmaktır. Doküman incelemesi yapılarak betimsel analiz yaklaşımı kullanılan araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli hikâye kitaplarında geçen iletişim engelleri belirlenmiş ve çocuklar üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Örnekleme oluşturan 81 hikâye kitabı araştırmacı tarafından geliştirilen bir değerlendirme formu aracılığıyla incelenmiş, içerikleri iletişim engellerine yönelik iletiler açısından analiz edilmiştir. Araştırmanın nicel sonuçları incelendiğinde, en çok karşılaşılan iletişim engellerinin toplam 27 kitapta, 40 tekrar sayısı ile emir vermek, yönlendirmek temel kategorisi olduğu belirlenmiş; bunu toplam 24 kitapta, 40 tekrar ile alay etmek, ad takmak temel kategorisi takip etmiştir. En az yer verilen iletişim engeli, 3 kitap ve 3 tekrar sayısı ile övmek ve olumlu değerlendirmek olarak bulunmuş; alay etmek, şakacı davranmak, konuyu saptırmak temel kategorisine ilişkin ise hiçbir sonuç elde edilmemiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise resimli hikâye kitaplarının metin kısımlarında belirlenen on iki temel iletişim engeline ilişkin bulgular, ileti örnekleriyle tartışılmıştır. Sonuç olarak yapılan çalışma, korku, aktif direnç, suçluluk ve bağımlılık yaratma, kendisini yetersiz hissetmesine neden olma, benlik saygısını zedeleme gibi özellikle okul öncesi dönem çocukları üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler nedeniyle, iletişim engellerine resimli hikâye kitaplarında yer verilmemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, Resimli hikâye kitapları, İletişim engelleri

Abstract

The purpose of this research is to evaluate the communication barriers in the illustrated storybooks prepared for pre-school children and to discuss the effects of the communication language on children's development. In the study descriptive analysis approach was used by making a document review. The communication barriers in picture books prepared for preschool children were determined and their effects on children were tried to be explained. 81 storybooks were analyzed through an evaluation form developed by the researcher, and their contents were analyzed in terms of messages directed to communication barriers. When the quantitative results of the research were examined, it was determined that the most common communication barriers were the basic categories of "ordering and manipulating" with a total of 40 repetitions in 27 books, followed by the basic category of "nicknaming and teasing" in a total of 24 books with 40 repetitions. The least common communication barriers were found to be "praising and positive evaluation" in 3 books with 3 repetitions; no results were obtained regarding the basic categories of "teasing, mocking and changing the main subject." In the qualitative part of the research, the findings related to the twelve basic communication barriers identified in the texts of illustrated storybooks were discussed with examples of messages. In conclusion, the study suggests that communication barriers should not be included in illustrated story books due to the negative effects, such as fear, active resistance, guilt, addiction, feeling inadequate and neglecting self-esteem on pre-school children.

Key Words: Preschool period, Illustrated storybooks, Communication barriers

1 *Yrd. Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, ebrut01@gmail.com

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun her açıdan hızlı bir değişim ve gelişim içinde olduğu yılları kapsamakta ve bu dönemdeki öğrenme yaşantıları daha sonra kazanılacak becerilere bir temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda 0-6 yaş, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesi, kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi açısından kritik bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönemin özellikleri dikkate alındığında, doğumdan itibaren başlayan süreçte uyarıcı çevre, çeşitli eğitim materyalleri ve özellikle de kitaplar, çocuğun gelişiminin desteklenmesi açısından çok önemli araçlardır (Tür ve Turla, 1999).

Okul öncesi dönemde kitap, pek çok yönden ilk bakışta daha ilgi çekici, rengârenk ve hareketli oyuncaklarla rekabet etmek durumunda olduğu için oyuncak kadar da estetik olmalıdır (Alpay ve Anhegger, 1975). Çocukların yaşamında büyük bir yere sahip olan ve onların başarıma, fiziksel rahatlama, bilgi edinme, sevme ve sevilme, bir gruba ait olma, değişme ve estetik ihtiyaçlarını karşılayan kitaplara, gereken önem gösterilmelidir (Kocabaş, 1999; Dirican, 2013). Genellikle bir çocuğun kitapla ilişkisi ortalama bir yaş civarında kurulmaya başlamakta, çocuk öncelikle resimleri algılamakta, daha sonra resim-kelime, resim-cümle, resim-hikâye şeklinde bağlantılar gelişmektedir. Çocuğun kitapla karşılaşması, duyarak öğrendiği sözcükler ile gördükleri arasında ilişki kurmasını sağlar ve bu da çocuğun düşünmeyi öğrenmeye başladığı anlamına gelmektedir. Öğrenilen her bir kelimenin alıcı ve ifade edici dil gelişimine katkısının yanı sıra, resimli kitaplardaki resimler de çocuklar için önemli görsel uyaranlardır. Resimlerin, metin kısmında karşılaşacağı yeni kelimelerle bağlantılı bir akış oluşturulacak şekilde çizilmesi bilişsel ve dil gelişimlerinin desteklenmesi, sağlıklı bir kişilik geliştirilmesi açısından önemli bir husustur (Güleç ve Geçgel, 2005; Erdi, 2008). Bu nedenle yazarların, çocuğun gelişimsel özelliklerini her açıdan bilmeleri, iletmek istedikleri mesajları sade ve akıcı bir dil kullanarak vermeleri ve ifadelerin resimler aracılığıyla desteklenebilmesi için çizerlerle ortak bir görüş üzerinde, uyumlu bir şekilde çalışmalarını gerekmektedir (Ataseven ve İnandı, 2000; Tekin, 2005).

Çocuk kitapları, çocuğun kendini ve dünyayı algılamasında, bilgilerini arttırmasında, duygu ve düşüncelerini zengin bir sözcük dağarcığı ile daha vurgulu bir şekilde aktarmasında yararlı olduğu için “çocuk kitaplarında ileti-kullanılan ifadeler” konusu önem kazanmaktadır. Yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce olarak tanımlanan ileti, çocuk kitapları için farklı bir öneme sahiptir (Demirdögen, 2003). Ancak yapılan bir çalışmada; Türkiye’de çocuk kitaplarındaki iletilerin, çocuğun gelişimine uygun seçilmediği, seçilen iletilerin aktarım biçimine hem çocuk gelişimi hem de yazınsal ölçütler açısından önem verilmediği saptanmıştır (Dilidüzgün, 2000).

Yazınsal metinlerin sosyalleşme süreci içindeki çocuğa iyi bir model oluşturması ve onun toplumsal ilişkilere yönelik deneyimler kazanmasının önemi düşünüldüğünde, yazınsal metinlerin içeriğinde geçen iletilerin dikkatli seçilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı bir ruh yapısının gelişmesinde aktif rol oynayan bilinçli iletişim ve etkileşimin, (Cüceloğlu, 1995) resimli hikâye kitaplarında titizlikle ele alınmış olması, çocuğun sürekli değişen toplumda sağlıklı bir kişilik oluşturması açısından önemlidir. Bu şekilde hazırlanan eserler, çocukların, hem aileleri hem de yakın çevreleri ile ilişkilerinde kullanacakları iletişim yollarını, çatışmaları önleme ve problem çözme biçimlerini şekillendireceği için önem arz etmektedir. Özellikle kullanılan dil ve içerik açısından uygun özelliklere sahip olarak hazırlanan eserler, çocukların dili doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlayan, sosyal ilişkilerini ve iletişim becerilerini önemli ölçüde destekleyen oldukça etkili araçlardır (Oğuzkan, 1997). Bunun tersine olumsuz iletiler içeren, uygun olmayan ifadeler barındıran eserler ise gelişimsel açıdan problemler yaşanması ihtimalini arttırarak, çocuğun aile ve hatta toplum içinde kabul görmeyen davranışlar sergilemesine yol açabilmektedir. Bu durumda olumsuz iletilerin,

iletişim engellerinin ne olduğu ve aile içi iletişim engellerinin çocuk üzerinde ne gibi etkiler bırakabileceği konularını daha ayrıntılı olarak açıklamak gerekmektedir.

İletişim engelleri, genellikle alıcı ile kaynak arasındaki psikolojik uyumun sağlanamamasından veya bu uyumun sağlanması için gerekli olan geri beslemenin yanlış değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla iletişimde, konuşma veya yazmada, mesaj açık bir biçimde ifade edilmeyip, boşluklar bırakılırsa, alıcı bu boşlukları kendi varsayımlarına ve önyargılarına göre doldurabilmektedir (Tutar ve Yılmaz, 2005).

Gelecekte toplumun yetişkin bir ferdi olarak yerini alacak olan çocuk, kendini ifade edebildiği, dinlenildiğini bildiği ve en önemlisi fikirlerine önem verildiğini gördüğü takdirde toplum tarafından kabul gören, çağın istendik bireyi olabilecektir. Ebeveynin kendini çocuğa etkili bir şekilde ifade edebilmesi için açık ve tutarlı olması, yargılamaması, bir sorun varsa onu birlikte çözebilmesi için çaba harcaması ve bu şekilde olumlu bir iletişim kanalı kullanması gerekmektedir (Mc Kay, Davis, & Fanning, 2010). Yapılan araştırmalarda, çocuğun sahip olduğu olumlu iletişim becerilerinin, gelişim özelliklerini, kişiliğini ve duygusal zekâsını olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır (Kocaman, 2006; Şahin ve Aral, 2012). Bütün bunlara karşın aile içi iletişimde ortaya çıkan aksaklıklar çocuğun gelişiminde de sorunlar yaşanmasına neden olabilmekte, bireyin kendini doğrudan ifade edemediği durumlarda gerçekleri yok saymak, söylememek, yerine başka bir şey koymak ya da yadsıdıklarını tutarsız bir şekilde ifade etmek biçiminde kendini göstermektedir. Ailede çocuğun birey olarak görülmemesi, kuşak çatışmalarından kaynaklı karşılıklı iletilerin çözülüp anlaşılabilmesi, duygu ve düşüncelerin açıkça söylenmemesi gibi durumlar, iletişimi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Gordon (2016), anne babaların konuşmayı bırakıp dinlemeyi öğrenmeleri gerektiğini vurguladığı etkili anne baba eğitimi programında, ebeveynlerin, sorununu paylaşan çocuğa gösterdikleri tipik tepkilerinin dinlemek değil, konuşmak olduğunu gözlemlemiştir. Bu tepkiler, genellikle iletişimi koparabilmekte, ebeveyn-çocuk ilişkisinde olduğu kadar, çocuğun özsaygısında da bazı yıkıcı etkilere yol açabilmektedir. Gordon (2016)'un belirttiği on iki iletişim engeli, aşağıdaki olası etkilerden birine ya da daha fazlasına neden olma riski taşımaktadır.

- Kendilerini yetersiz, değersiz hissettirmek
- Kendi sorunlarını çözmelerinde güvenilmediklerini hissettirmek
- Duygularının haklı görülmediğini hissettirmek
- Anlaşılmadıklarını hissettirmek
- Hayal kırıklığı yaşatmak
- Alınganlık ve öfke yaratmak
- Konuşmalarına engel olmak
- Kendilerini suçlu ya da kötü hissettirmek
- Oldukları gibi kabul edilmediklerini hissettirmek
- Kendilerinin sorguya alındıklarını hissettirmek
- Savunmacı yanlarını öne çıkarmak
- Tartışmalarına, karşı atağa geçmelerine neden olmak
- Anne ya da babalarının ilgili olmadığını hissettirmek

Ebeveynler çocuklarıyla beraber vakit geçirirken, oyun oynarken, ev işleri ile uğraşırken, eğlenirken, dinlenirken, kitap okurken vb. birçok durumda güven içinde yönlendirmelerde ve tavsiyelerde bulunabilir, öğretebilir, uyarabilir, sorular sorabilir ve birbirleriyle her konuda konuşabilirler. Buna karşın bazı bireysel tutum ve davranışlar, ebeveyn-çocuk iletişimini engelleyebilmekte, etkileşimi bozabilmektedir.

Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan resimli kitaplarda kullanılan olumsuz ileti ve ifadelerin yetişkinler tarafından okunması ve bu yolla çocuğa aktarılması, en az çocuğun kendi yakın çevresiyle kurduğu olumsuz iletişimler kadar önem taşımaktadır. Duyduğu, şahit olduğu, dinlediği olumsuz ifadeler içeren konuşmalar, kızgınlıklara, küskünlüklere, çatışma ve düşmanca tutumlara yol açabilmekte, çocuğun gelişimine ket vurabilmekte, istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Özgüven eksikliği, düşük benlik saygısı, bilişsel (algılama, karar verme, düşünme becerileri) ve davranışsal (kendini gösterme, ilişkiyi başlatma-sürdürme ve çatışma çözme becerileri) yetersizlikler iletişim engellerinin çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinden sadece birkaçıdır (Çağdaş 2008; Şahin ve Aral, 2012; Keski ve Aykaç, 2014). Dolayısıyla yazarın hitap ettiği kitle olan çocuklara sunacağı eser, öncelikle temel ihtiyaçları olan ilgi, sevgi ve güven duygusunu hissettirmeli, onları koruyup yardımlarına koşacak dostça duyguların aksine tedirgin edebilecek, korkutup, kaygı geliştirmelerine neden olacak olumsuz durumların da aşılabılır olduğunu hissettirecek özelliklere sahip olmalıdır (Tekin, 2005). Yukarıdaki literatür bilgileri doğrultusunda yapılan bu araştırmanın amacı; okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan resimli hikâye kitaplarında geçen iletişim engellerini değerlendirmek ve kullanılan iletişim dilinin çocukların gelişimleri üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkilerini tartışmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan “doküman incelemesi” yapılarak betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmayı amaçlayan betimsel analiz yoluyla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenmekte, daha sonra yapılan betimlemeler açıklanmakta ve yorumlanmakta, neden-sonuç ilişkileri irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılmaktadır. Betimsel analizde doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada; okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli hikâye kitaplarında yer alan iletişim engelleri belirlenmiş, açıklanmış ve bu açıklamalar doğrultusunda on iki başlık altında gruplama yapılarak çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, özellikle okul öncesi ve ilkökul çağı çocuklarına yönelik çalışan yayınevleri tarafından 1981-2010 yılları arasında basılan ve okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan 81 adet resimli hikâye kitabı oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından rastgele örnekleme ile belirlenen, üzerinde okul öncesi dönem çocuklarına uygun olduğu belirtilen veya okul öncesi eğitim kurumları tarafından kullanılan hikâye kitapları kolay ulaşılabilirlik yöntemi ile seçilerek araştırma kapsamına alınmıştır. İncelenen toplam 81 kitabın 28’i çeviri, 53’ü yerli hikâye kitaplarıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli hikâye kitaplarının iletişim engelleri açısından incelenebilmesi için, konu ile ilgili Türkçe ve İngilizce kaynaklara ulaşmaya çalışılmış, yapılan inceleme sonucunda hikâye kitaplarındaki iletişim engellerinin belirlenmesine yönelik herhangi bir standart ölçüte rastlanmamıştır.

Bu noktada, yapılan araştırmanın güvenilirliği açısından, alan uzmanlarının, araştırmacı ile bir araya gelerek tüm süreçlerin sözel olarak uzmanlara aktarıldığı ve veri toplama aracı ile ulaştığı verileri paylaşarak kendi yaklaşımı ve düşünme biçiminin geçerliğinin birlikte değerlendirildiği “uzman incelemesi” stratejisi benimsenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu amaçla, hikâye kitaplarının metin kısımlarının iletişim engelleri bakımından incelenebilmesi için Ankara ilinde bulunan üniversitelerin okul öncesi ve çocuk gelişimi ana bilim dallarından birer öğretim üyesi ile etkileşime geçilmiş, görüşleri alınarak bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Bu forma hikâye kitaplarının metin kısımlarında yer alan iletişim engellerine yönelik kelime ve cümleler işlenmiştir. Bu ifadeler belirlenirken, görüşüne başvurulmuş uzmanların fikirleri ve örnek hikâye kitapları dikkate alınmıştır. Değerlendirme formu iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, kitabın yayın yeri, yılı, yayın evi, yazarı gibi genel özellikler yer alırken, ikinci bölümde metin kısmında rastlanabilecek iletişim engellerine yönelik 12 temel kategori bulunmaktadır. Değerlendirme formunda oluşturulan ölçütler, sonuçların güvenilirliği açısından araştırmacı ile uzman kişilerin bir araya gelerek inceledikleri ve örnek üç hikâye kitabının birlikte değerlendirildiği bir toplantıda son haline getirilmiştir. Örnekleme oluşturan 81 hikâye kitabı, araştırmacı tarafından son hali verilen değerlendirme formu aracılığı ile tek tek incelenmiş, içerdikleri iletişim engellerine yönelik öğeler açısından analiz edilmiştir. Değerlendirme formu oluşumunda uzmanlar eşliğinde incelenen kitaplar çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak “doküman incelemesi” ile verilerin analizi için “betimsel analiz” yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda güvenilirlik, toplanan verilerin öncelikle betimsel bir yaklaşımla doğrudan sunulmasıyla ilişkilidir. İncelenen doküman herhangi bir yorum katmadan okuyucuya sunulmalı ve yorumu da sonraya bırakılmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Elde edilen verilerin okuyucunun anlayabilmesi için detaylı bir şekilde kayıt edilmesi, mümkün olduğunca orijinaline sadık kalınarak sonuçların kategorilere ve alt kategorilere ayrılması, araştırmanın dış geçerliği açısından önemlidir (Elo ve Kyngas, 2008). Dış geçerliği sağlamak için, bu çalışmada metinlerden yapılan doğrudan alıntılarla elde edilen bulgular kategorilere ayrılmıştır. Kirk ve Miller (1986)’a göre nitel araştırmada iç geçerlik, araştırmacının araştırdığı konuyu mümkün olduğunca yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, iç geçerliği sağlamak üzere aynı metinler araştırmacı tarafından farklı zamanlarda iki defa kodlanmış, araştırmacının veriler üzerindeki öznel algısının etkisi azaltılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Kirk ve Miller (1986), nitel araştırmalar için dış güvenilirlik yerine, ölçülen olgunun geçen zaman içinde aynı biçimde ölçülmesi anlamına gelen “zamana bağlı güvenilirlik”, iç güvenilirlik yerine ise aynı zaman dilimi içinde birden fazla araştırmacının bir olgu ya da olayı aynı biçimde ölçmesi anlamına gelen “gözleme bağlı güvenilirlik” kavramlarını kullanmışlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada, verilerin, araştırmacı tarafından farklı zamanlarda iki defa kodlanması zamana bağlı güvenilirliği sağlamak için yapılmıştır. Birinci kodlamada, gözden kaçan veriler ikinci kodlamada saptanarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Gözleme bağlı güvenilirlik ise, başka bir araştırmacıdan görüş almayı gerektirmektedir. Bunu sağlamak için, iletişim engelleriyle ilgili oluşturulan temel kategoriler okul öncesi eğitimi alanında uzman bir öğretim üyesi tarafından kontrol edilerek doğrulanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanmış resimli hikâye kitaplarında belirlenen iletişim engellerinin kitap ve tekrar sayıları ile ifade örneklerine göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Buna göre; toplam 27 kitapta, 40 tekrar sayısı ile “emir vermek, yönlendirmek” temel kategorisi en çok karşılaşılan iletişim engellerinin başında yer almaktadır. Bunu toplam

24 kitapta, 40 tekrar sayısı ile “alay etmek, ad takmak”, 14 kitapta, 20 tekrar sayısı ile “soru sormak, sorgulamak” temel kategorileri takip etmektedir. En az yer verilen iletişim engeli, 3 kitap ve 3 tekrar sayısı ile “övmek ve olumlu değerlendirmek” temel kategorisi olarak bulunmuş; “alay etmek, şakacı davranmak, konuyu saptırmak” temel kategorisine ilişkin ise hiçbir sonuç elde edilmemiştir.

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Resimli Hikâye Kitaplarında Belirlenen İletişim Engellerinin Kitap ve Tekrar Sayıları ile İfade Örneklerine Göre Dağılımı

İletişim Engeli Türü	Kitap Sayısı	Tekrar Sayısı	İfade Örneği	Kaynak Kitap
Emir vermek, yönlendirmek	27	40	“Arkadaşlarını say!”	C: Öztürk, 2009 ‘Açıkgöz Kumsalda’ s. 30
			“Kardan adam gitmiş onu getirin!”	Dirim, 2009 ‘Kardan Adam Nerede?’ s. 7
			“Mavi cekeğin dolabın kapısından sarkıyor, sarı yağmurluğu yatağın altına atmışın, yeşil kazak masada, kırmızı atkın yerlerde. Çabuk topla burasını”	Göknil, 2009 ‘Renkli Öcüler’ s. 6
			“Bana uzun bir dal ve ip için sağlam otlar bul.”	Diñcer, 2004 ‘Bilgin Amca Rüzgârın Gücü’ s. 12
			“Çabuk çık odadan.”	Bassa, 2003 ‘Yıkanmam! Won’ t Take A Bath’ s. 11
			“Git buradan! “Git ve asla geri dönme!”	Barrie, 1996 ‘Peter Pan’ s. 11
			“Balonun ipini sıkı tut.”	Stimson, 2001 ‘Hayvan Masalları (Mervin’in Gözlükleri)’ s. 29
			“Nefes alma, hareket etme!”	Özer, 1993 ‘Nazlı ile Kerem Hastanede’ s. 12
			“Çabuk giyin!”	Dayoğlu, 2009 ‘Ece İle Yüce Anneler Çocuklarını Çok Sever’ s. 4
			“Gel buraya bana büyü kitabından gençlik büyüsünü oku.”	Can, 1993 ‘Hugo Cadı Silaya Karşı’ s. 3
Uyarmak, gözdağı vermek	9	15	“Haydi, sen de içeri gir ve eğlenece katıl.”	Yılmaz ve Pökön, 2009 ‘Cumba’nın Evi’ s. 8
			“Haydi bakalım, kalk artık. Hemen giyinip hazırlanmalısın.”	İçöz, 2009 ‘Aynadaki Kız’ s. 3
			“Bak, karışmam! Ya sessizce oturup dinlersin, ya da okumam.”	C: Harmanlı, 1996 ‘Sevimli Kediler (Kayıp Hazine)’ s. 12
			“Boz Ayı onların geldiğini görür görmez, büyük bir Hindistan cevizi koparı ve yaklaşmalarını bekledi. Öfkeyle, “Ben size gösteririm!” dedi.”	Oğuzkan, 1995 ‘Boz Ayı’nın Düşmanlığı’ s. 7
			“Ona dokunma. Bir daha yaramazlık yaptıysın görürsem sana yiyecek vermem.”	C: Kaplan 2004, 1995 ‘Çirkin Ördek Yavrusu’ s. 13
			“Şimdi seni yakaladım hain karga. Sonun geldi.” demiş.”	Hacıoğlu, 1993 ‘Kırmızı Kurdele Dizisi-Karatavuk İle Tilki’ s. 11
			“Dağ ülkelerinin kralı savaşmak istiyormuş. Bahane arıyormuş. Bir gün bir haber yollamış. Padişahımız üç gün içinde bu bilmeceyi çözmezse, yanıt vermezse ordularımızı ülkenizde bilin!”	Alpöge, 2000 ‘Keloğlan’ s. 11
			“Yoksa hayatının geri kalanını çürük bir domates olarak geçirirsin.”	Can, 1993 ‘Hugo Cadı Silaya Karşı’ s. 3)
			“Tilki amcam bugün bize gelecekti. Nerdeyse gelir. Evde beni bulamayınca aramaya başlar. Senin beni yediğini anlar. Artık başına neler gelir, sen düşün.”	Hacıoğlu, 2008 ‘Kırmızı Kurdele Serisi-Akıllı Fare’ s. 5
			“İnan önce bir kapyı vurur değil mi?”	Can, 1993 ‘Hugo Cadı Silaya Karşı’ s. 13
Ahlak dersi vermek	5	5	“Artık koca çocuk oldun. Kendi odanı kendin topla malısın.”	Göknil, 2009 ‘Renkli Öcüler’ s. 6
			“Okuyan birinin sözünü kesmek kabalıktır.”	Harmanlı, 1996 ‘Sevimli Kediler (Kayıp Hazine)’ s. 12
			“Herkes senin gibi yapmalı. Yaşlıları, yakın akrabaları, yalnız yaşayan kimseleri sık sık ziyaret etmeli”	C: Demir, 2009 ‘Kırmızı Başlıklı Kız’ s. 8
			“Kıyını sakın kimseye açmayın. Sizin kaybolmanız benim yüreğime derin olur. Hain kurt sesini, kılığın değiştirir, sizi kandırabilir.”	C: Kaplan, 2004 ‘Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu’ s. 3
			“Sakin ola ki yollarda oyalanma. Hiçbir yabancıyla konuşma. Çabuk git, çabuk gel”	C: Demir, 2009 ‘Kırmızı Başlıklı Kız’ s. 5
			“Yazın çalışmayan, kıyın aç kalır. Eğlenmeyi bırak, biraz da çalış”	C: Kaplan, 2004 ‘Ağustos Böceği ile Karınca’ s. 2
			“Yeni eve taşınca biz de komşularımızı, arkadaşlarımızı özleyeceğiz. Ama buradan taşınmamız, onlarla bir daha hiç görüşmeyeceğimiz anlamına gelmez. Arkadaşlarımızla telefonda konuşabiliriz. Onları ziyaret edebiliriz. Onlar da bizi ziyarete gelebilirler.”	Önder, 2009 ‘Edizler Taşınıyor’ s. 8
			“Neden parka gidip biraz hava almıyorsun? Bak, dışarıda hava çok güzel. Hem belki arkadaşlarına da rastlarsın.”	Bora, 2009 ‘Ali’nin Sıkıntısı’ s. 9
			“Yaşlı ağacın kovuğundaki baykuşa gidin. O, her şeyi görür. Size fillerin yerini söyleyebilir.”	Turla, 2009 ‘Filler Kaç Taneydi?’ s. 8
			“Pekâlâ, kedicik, al şu alışveriş arabasını, bununla taşıyabilirsin yorgun arkadaşımı.”	Stimson, 2001 ‘Hayvan Masalları (Mervin’in Gözlükleri)’ s. 15
Nutuk çekmek, öğretmek, mantıklı düşünceler önermek	6	8	“Yaşlı karınca dereyi göstererek, ‘Dere boyu gidersek eve ulaşırız.’ dedi”	Diñcer, 2004 ‘Bilgin Amca Rüzgârın Gücü’ s. 10
			“Hepimizin görevleri farklıdır. Bu yüzden, hiçbirimiz diğerimizden üstün değiliz.”	Yılmaz ve Pökön, 2009 ‘Bay Sivri Bayan Küt’ s. 15
			“Nazlı çiğim, evimiz bunları beslemeye uygun değil. Biz seninle sokaktaki kedi ve köpekleri beslelim. Bu da hoş bir şey değil mi?”	Tekeş Ergül, 2009 ‘Kuğular Aç Kalmam’ s. 3
			“Berk, eğer bir şey başarmak istiyorsan öncelikle kendine güvenmelisin. Bunun için sihirli bir küreye gereksinimin yok.”	Yılmaz ve Pökön, 2009 ‘Küçük Sihirbaz’ s. 7
			“Unutma korkularımızı kendimiz yaratırız. İşte bu yüzden korktuğun şeylerin üstüne gitmelisin. Ancak bu şekilde onları yenebilirsin...”	Can, 1993 ‘Hugo Cadı Silaya Karşı’ s. 14
			“Tabi ki paylaşılır. Hem sıkıntılar üzüntüler paylaşıldıkça azalır. Seni eskisi kadar incitmez.”	Demir, 2009 ‘Paylaşalım’ s. 10
			“Çünkü onlar sadece birkaç haftalıklar. Sen ise artık kocaman bir tavşan oldun. Henüz hiçbir şey bilmiyorlar ve sen onlara bildiğin her şeyi öğretebilirsin.”	Stimson, 2001 ‘Hayvan Masalları (Mervin’in Gözlükleri)’ s. 26
			“Ne yaptın? Şimdi misketleri nasıl bulacağız? Çalılar da çok dikenli. Dur, bir bakayım. Ay! Uy! Canım yandı.”	Yılmaz ve Pökön, 2009 ‘Şirin Kirpi Çıkarma Öğreniyor’ kitabından, s. 12
			“Ama şimdi senin yüzünden iyice bir yıkamam gerek o fırçayı.”	C: Öztürk, 1993 ‘Açıkgöz’ün Dünyası’ s. 22
			“İşe yaramayan bir eşeğe verecek yemeğim yok!”	Grimm Kardeşler, 1996 ‘Bremen Mızıkacıları’ s. 1
Eleştirmek, suçlamak, yargılamak	9	15	“Sen ne kadar dağınık bir çocuksun. Kirli çorapların temizler içinde ne işi var? diyerek beni bir güzel azarladı.”	Dayoğlu, 2009 ‘Ece İle Yüce Anneler Çocuklarını Çok Sever’ s. 6
			“Öff, ne kadar kırlısın.”	Bassa, 2003 ‘Yıkanmam! Won’ t Take A Bath’ s. 11
			“Bu balonu tutmak için yeterince büyümediğini söylemişim.”	Stimson, 2001 ‘Hayvan Masalları (Mervin’in Gözlükleri)’ s. 29
			“Başına gelen, kendi aptalca isteğin yüzünden...”	Özçelik, 1995 ‘Güzel ve Çirkin’ s. 6
			“Tinker Bell, sen bir yalancısın.”	Barrie, 1996 ‘Peter Pan’ s. 11
			“Onu sen öldürdün.”	Egmont, 2009 ‘Aslan Kral’ s. 31

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Resimli Hikâye Kitaplarında Belirlenen İletişim Engellerinin Kitap ve Tekrar Sayıları ile İfade Örneklerine Göre Dağılımı (Devamı)

İletişim Engeli Türü	Kitap Sayısı	Tekrar Sayısı	İfade Örneği	Kaynak Kitap			
Övmek ve olumlu değerlendirmek "Odanı çok güzel temizlemişsin, her yer pırıl pırıl olmuş."	3	3	"Doğru söze ne denir?"	İçözü, 2009 'Şaşkın Kuğu Yavrusu' s. 6			
			"Tamam, Kont. Haklısın!"	Ç: Öztürk, 2009 'Açık göz Kumsalda' s. 11			
			"Sen şanslı bir çocuksun. Senin için günlerini zehir eden bir arayanın, bekleyenin var. Ne kadar övünsen yeridir."	Ç: Kaplan, 2004 'Karlar Kraliçesi' s. 15			
Alay etmek ve ad takmak tembel çocuk... koca bebek...	24	40	"Bak hele şu acemiye."	İçözü, 2009 'Şaşkın Kuğu Yavrusu' s. 6			
			"Nerede kaldın aptal kuş çabuk ol diyorum sana!"	Can, 1993 'Hugo Cadı Silaya Karşı' s. 3			
			"İşte aptal bir tavuk, onu kandırabilirim."	Dirim, 2009 'Kuyruksuz Tilki' s. 5			
			"Sen küçücük bir faresin. Ormanlar kralı ile bir ilişkinin olduğunu söyleme."	Hacıoğlu, 2008 'Kırmızı Kurdele Serisi-Akıllı Fare' s. 8			
			"İstersen arkamdan gel. Benim üstün zekâmdan ve avlanma becerimden sana da bir şeyler düşer."	Hacıoğlu, 2009 'Kırmızı Kurdele Dizisi-Kurt İle Kibar Tilki' s. 3			
			"Sen küçüksün, sürahiyi elleme, suyu ben koyarım."	Alpöge, 1991 'Küçük Murat' s. 9			
			"Murat bir işe yardım etmek istese bile annesi bırakmazmış. Bardakları elinden alır "Sen daha küçüksün, bırak da sofrayı ablan kursun." dermiş."	Alpöge, 1991 'Küçük Murat' s. 5			
			"İyi ama yüzme biliyor musun ki benimle arkadaş olacaksın? Hem ben senden çok ama çok büyüğüm."	Abacı, 2007 'Arkadaş Arayan Küçük Otomobil' s. 8			
			"Ufaklık, işler pek yolunda değil galiba."	Bora, 2009 'Ali'nin Sıkıntısı' s. 9			
			"Rengârenk kuşlar, ceylanlar, hiçbir güzel hayvan onu arkadaş olarak görmüyor, "Sen git kendin gibi çirkinlerle arkadaş ol." diyorlardı."	Diñçer, 2004 'Tirtülün Değişimi' s. 5			
			"Korkak kediciik."	Stimson, 2001 'Hayvan Masalları (Mervin'in Gözlükleri)' s. 19			
			Analiz etmek, yorumlamak, tanı koymak "Sen kardeşini kiskaniyorsun. Dikkat çekmek için böyle davranıyorsun."	7	8	"Evet, çok çirkinsiniz!"	Özçelik, 1995 'Güzel ve Çirkin' s. 9
"Ormandaki arkadaşları onun şişman gövdesi ile dans etmesine çok güliyorlardı. Annesi de hep ona, hipopotamlar güzel dans edemezler, diyordu."	Oğuzkan, 2008 'Dans Etmesini Seven Hipopotam' s. 3						
"Verdiğim görevi bu kadar erken bitirebileceğinizi düşünmemiştim."	Koçer, 2009 'Boncuk ile Tomurcuk' s. 12						
"İyi ki ulaşamadım. Zaten üzümlerin çok ekşi olduğunu anlamıştım."	Ç: Kaplan, 2004 'Tilki ile Üzümler' s. 15						
"Siz hala sayı saymayı öğrenememişsiniz."	Turla, 2009 'Filler Kaç Taneydi?' s. 2						
"Sen göremiyorsun anlaşılın."	Çınaroğlu, 2007 'Küçük Mor Balık' s. 11						
"Neden canın sıkılıyor, biliyorum."	Ural, 1992 'Armağan' s. 12						
"Sarman Boncuk'a dönüp şöyle dedi: 'Dışarıya çok soğuk'. 'Soğuk falan değil. Sen karanlıktan korkuyorsun.' dedi Boncuk."	Stimson, 2001 'Hayvan Masalları (Mervin'in Gözlükleri)' s. 16						
"Oduncu amca, sanırım bu hain kurt büyükanne mi yemiştir. Yatağı bomboş. Görüyorsun kurdun karnı çok şiş."	Ç: Demir, 2009 'Kırmızı Başlıklı Kız' s. 14						
Güven vermek, desteklemek, duygularını paylaşmak "Canını sıkma, her şey düzeldir. Yeteneklisin, başarılı bir öğrenci olabilirsin."	14	15				"Seni çok iyi anlıyoruz canım oğlum."	Önder, 2009 'Edizler Taşınıyor' s. 8
						"Merak etme, sana yardım etmesi için bir arkadaşımı çağıracağım."	Önder, 2009 'Zeynep Kayboldu' s. 9
						"Onların gittiğine sakin üzülme. Kış boyunca onları aç bırakmadığımız için kendinizle gurur duyun."	Tekeş Ergül, 2009 'Kuğular Aç Kalmamın' s. 15
			"İlayda çiğim üzülme. Baban da en az sizler kadar Çocuk Bayramı'nı biliyordu. Bu akşam, baban da senin bayramını kutlayacaktır."	Demir, 2009 'Yaşasın 23 Nisan' s. 9			
			"Üzülme canım. Öğrenirsin. İstersen birlikte çalışabiliriz."	Yılmaz ve Pökön, 2009 'Şirin Kirpi Çıkarma Öğreniyor' s. 4			
			"Öğretmen, 'Üzülme İlayda çiğim. Şekerlerini biraz güç de olsa, keserek paylaşabiliriz. O zaman herkese yeter.' dedi."	Demir, 2009 'Paylaşalım' s. 11			
			"Üzülme. Biz de bahçeye çıkıp bir kardan adam daha yaparız."	İçözü, 2009 'Kar Yağıyor' s. 15			
			"Eminim ki sihirbaz rolünü çok kolay başarırısın."	Yılmaz ve Pökön, 2009 'Küçük Sihirbaz' s. 7			
			"Üzülme, her şey geçer. Senin gibi ben de yaşlıyım. Gel birlikte yürüyelim."	Ç: Kaplan, 2004 'Horoz ile Köpek' s. 6			
			"Bana inanıyorsanız, gidip onları sayalım."	Turla, 2009 'Filler Kaç Taneydi?' s. 3			
			"Ona ne ad vereceksiniz? Doğrusu çok merak ediyorum."	Ç: Kaplan, 2004 'Bambi' s. 3			
			Soru sormak, sorgulamak "Neden bu kadar üzgünsün? Bir şey mi oldu?"	14	20	"Neden böyle üzgünsün? Ne oldu sana? Yardım edebilir miyiz?"	Yılmaz ve Pökön, 2009 'Cumba'nın Evi' s. 10
"Peki, sen niye gülmüyorsun?"	Randall, 2001 'Aycık Masalları (Tam Zamanında Bir Dikis)' s. 35						
"Böyle hızlı hızlı nereye gidiyorsun?"	Ç: Demir, 2009 'Kırmızı Başlıklı Kız' s. 8						
"Köpek kardeş, seni düşünceli görüyorum. Ne oldu?"	Ç: Kaplan, 2004 'Horoz ile Köpek' s. 5						
"Sence bir uçan balonun ipini tutabilecek kadar büyüdü mü?"	Stimson, 2001 'Hayvan Masalları (Mervin'in Gözlükleri)' s. 28						
"Ne yaptın sen Demet?"	Çınaroğlu, 2005 'Demet'in Bahçesi' s. 11						
"Koş aynaya bak. Bakalım, gördüklerini beğenecek misin?"	İçözü, 2009 'Aynadaki Kız' s. 5						
"Bakalım çürük bir domatesken de bu kadar komik olabilecek misin?"	Can, 1993 'Hugo Cadı Silaya Karşı' s. 5						
"Taşı boğrutine yediğinde gerçeği anlamsı."	Hacıoğlu, 2009 'Kırmızı Kurdele Dizisi-İki Güvercin' s. 14						
"Bitmedik yaşsan dibinde" (Bilinmeyen kelime).	Kakıncı, 1993 'Pıtır'ın Masalları-İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkcı' s. 3						
"Gözden irak olup gitmiş."	Kakıncı, 1993 'Pıtır'ın Masalları-İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkcı' s. 8						
Diğer	2	7				"İnsan gençken özendirir."	Kakıncı, 1993 'Pıtır'ın Masalları-İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkcı' s. 9
			"Benden uzak, gurbete direk ol."	Kakıncı, 1993 'Pıtır'ın Masalları-İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkcı' s. 9			
			"Padışahımızın sultan kızı everilmek ister."	Kakıncı, 1993 'Pıtır'ın Masalları-İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkcı' s. 11			
			"Yiğidin alnına yazılan gelir. Alan hoşnutsa, varan da hoşnut olsun."	Kakıncı, 1993 'Pıtır'ın Masalları-İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkcı' s. 13			

Günümüzde geleneksel çocuk yetiştirme tutumları ile anne-baba-çocuk iletişim modelleri dikkate alındığında; yönlendirmelerin, sorgulamaların, yorumlamaların sıklıkla ön planda olduğu bir yaşantıyla karşılaşmaktayız. Sıklıkla çocuğun herhangi bir problem durumuyla tek başına mücadele etmesine bile fırsat verilmeden öğüt veren, öneri sunan yetişkin rolü üstlenilmekte, bu da çocuğun sorunlarını kendi başına çözebilme yeteneğinden yoksun, çoğunlukla da dıştan destek arayan, bağımlı bir kişilik yapısını yerleşmesine yol açabilmektedir. Bireyin düşünme yetisinin gelişiminde engelleyici rol oynayan, karşılaştığı

her sorunda çözüm bulmak için kendi dışında bir otoriteden destek beklemeyi alışkanlık haline getiren öğüt verici ifadeler; çocukta yetersizlik, acizlik ve aşağılık duygusunun gelişmesine, anne-babaya bağımlı bir kişilik oluşturmaya ve özgüveninin zedelenmesine yol açabilmektedir (Cürebal ve Çetin Özben, 2012; Öksüzoğulları, 2013; Gordon, 2016).

Çocuklar çevrelerinde olup bitenleri öğrenmek için araştırma, soru sorma, kurcalama ve dokunma merakı içerisindeyler. Bazen yetişkinler, farkında olmadan çocukların bu öğrenme isteklerini engelleyebilirler. Özellikle karşılıklı iletişimde emir veren, yönlendiren ifadeler kullanıldığında, çocukların bu en doğal duyguları ve araştırma yapma heyecanları engellenmiş olur (Rousseau, 2009). Bu ifadeler, yetişkinin gücünü korkuya dönüştürür ve gözdağı olarak algılanmasını sağlar. Bu da çocuğun karşılık verme, direnme, isyankârlık gibi olumsuz davranışlar ve düşmanca duygular geliştirmesine neden olabilir (Çağdaş, 2008). Benzer bir durum soru sorma, sorgulama ve cevap arama şeklinde gerçekleştirilen iletişimde de görülebilmektedir. Yetişkinin ulaşmak istediği hedef anlaşılmadığında soruya cevap vermek durumunda olan kişi yani çocuk endişeye kapılabilmekte veya savunmaya geçebilmektedir. Çocuğun itiraz mekanizmasının aktif hale gelmesine, kaçamak ya da yarı doğru hatta yanlış cevaplar vermesine, kendisine güvenilmediğini düşünmesine, korkmasına, kaygı duymasına, konuşma özgürlüğünün zedelenmesine neden olabilecek bu durum, analiz etme, yorumlama, tanı koyma iletişim engeline de benzer şekilde açığa çıkmaktadır (Adams, 2006; Altınışık, 2015; Sever, 2015).

Resimli hikâye kitaplarının metin kısımlarında belirlenen “emir vermek-yönlendirmek”, “soru sormak, sorgulamak” ve “analiz etmek, yorumlamak, tanı koymak” iletişim engellerine ilişkin alıntılar incelendiğinde, bu ifadelerin sert bir üslup barındırdığı görülmektedir. Bu tür iletilerle gerçek hayatta olmasa da kitaplarda sık karşılaşılan çocuk, kendini hikâye kahramanlarıyla özdeşleştirerek zaman içinde yaşlılarıyla olan iletişimde de emirler vermeye, karşısındakinin istek, duygu ve düşüncelerine önem vermemeye başlayabilir. Bu durumda; sadece kendi talepleri önem kazanmakta, korku ya da aktif direnç gösterebilmekte, isyankâr davranışlar veya misillemeler ortaya çıkabilmekte, çocuğun söylenenlerin tersini denemesine ve hatta anne-babasına karşı düşmanca duygular beslemesine de neden olabilmektedir. Bir çocuğun en temel ruhsal ihtiyaçları arasında yer alan bir grubun üyesi olma ihtiyacı karşılanmadığında ise içe kapanıklık ya da saldırganlık gibi davranış problemleri ortaya çıkabilmekte, özgüveni düşük, pasif, kuşkucu bir kişilik özelliği yansıtabilmekte, çocuk sosyal açıdan yalnız kalabilmektedir.

“Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek” iletişim engeline ilişkin alıntılara bakıldığında, örneklendirilen konuşma biçimlerinin çok yararlı ve yapıcı olduğu düşünülebilmektedir. Oysaki öncelikle bilinmesi gereken, ifade edilenlere acaba kişinin kendisinin ihtiyacı mı var sorusunu cevaplamak, sonra da istenmeden verilen öğütlerin ve/veya önerilerin çocuk açısından yararlı olmadığını gözlemleyebilmektir. Çocukların yetişkine bağımlı kalabileceği, üzerlerinde baskı veya suçluluk duygularının uyandırılmasına, iletişimin kesilmesine ya da yön değiştirmesine neden olabileceği düşünüldüğünde, kendi sorunlarına çözüm bulamayan veya üretemeyen bireylerin gelecekte oluşturacakları toplumsal bütünlük içerisinde kendine yetemeyen ve güvensiz ebeveynler olarak çocuk yetiştirmeleri, çağdaş bir toplum olunması yolunda aşılması zor bir dönemeç olacaktır.

Kişiliğin temellerinin atıldığı, benlik algısının sosyal ilişkiler içerisinde güçlendiği okul öncesi dönemde, sıklıkla alay edilen, eleştirilen, uyarılan bir çocuğun düşük ya da olumsuz bir benlik algısına sahip olması hiç kuşkusuz ki çok muhtemel bir durumdur. Çocuklar, hangi koşullarda ve hangi aile tipinde yaşıyor olurlarsa olsunlar sürekli etrafta konuşulanları dinleyerek ve bunları kullanarak kendi konuşma tarzlarını oluşturmayı öğrenirler (Urban, 2007). Bu nedenle iletişim sürecinde alay edilen çocuklar bu durumdan olumsuz etkilenmekte; kötü ve değersiz olduklarını hissedebilmektedirler. Zamanla kendine de değer

vermemeye başlayan çocuk, herhangi bir şeyi yapmak için çaba bile gösterme gereği duymamakta, dış dünyaya karşı ilgisiz kalmaktadır (Yavuzer, 2007; Çağdaş, 2008; Yavuzer, 2016). Benzer şekilde eleştirme ve suçlama ifadeleriyle karşılaşan çocuk da kendisini anlaşılmamış, itilmiş, haksızlığa uğramış, küçümsenmiş, aşağılanmış olarak hissetmekte, bu sayede sevilmediğini, beceriksiz olduğunu düşünerek çevre ile iletişimi kesebilmektedir (Sara Kuzu, 2003; Çağdaş, 2008; çocuk eğitimi mi, 2016). Çocuğun benlik algısı üzerinde son derece olumsuz etkiler bırakan bu durum güveninin sarsılmasına ve hatta başarısızlığa neden olabilmektedir (Gordon, 2016; Navaro, 2016). Sen dilinin kullanıldığı eleştiri, suçlama ve yargılama ifadeleri, çocuğun, olumsuz davranışlarını değiştirmesinde etkili olmamakta, aksine başkaldırma ve isyan duygularının ortaya çıkmasına yol açabilmektedir (Cürebal ve Çetin Özben, 2012; Tepeli, 2013; Keski ve Aykaç, 2014). İletişim engellerinden bir diğeri olan uyarma ifadesi sorunlara, istek ve ihtiyaçlara saygı duyulmadığını anlatmakta, gözdağı veren iletiler ise düşmanlık ve küskünlük yaratmaktadır. Bu ifadeler korku ve boyun eğme davranışlarına yol açabilmekte, yasaklanan şeylerin yapılması sonucunda cezanın gerçekten uygulanıp uygulanmayacağını merak etmeye itebilmektedir (Gordon, 2016).

“Öğretme-öğrenme” ilişkileri, kişiler arasında sorun olmadığı zaman kabul edilebilir olmakta, problemlerle dönemlerde ise göze batan bir durum haline alabilmektedir. Mantıkla ilgili iletiler, karşı tarafa mantıksız ve bilgisiz olduğunu hissettirdiği için genellikle içe kapanıklık ve küskünlük yaratabilmekte, yanlışlarının gösterilmesinden genelde hoşlanmayan kişiler de davranışlarını savunan bir tutum içerisine girebilmektedirler. Etkisiz bir iletişim yöntemi olan nutuk çekmek ise uygun şekilde kullanılmadığında, karşı tepkiye neden olabilmekte ve bu, iletiye maruz kalan tarafı sıkılabilmektedir (Gordon, 2016). Bu ifadelerin çocuk üzerinde yarattığı etkiler incelendiğinde, kendini savunan tutum-davranışları ve karşı koymayı kışkırttığını, ailesiyle iletişimi kesmesine ve/veya yetişkinleri dinlememesine yol açtığını, kendini beceriksiz ve yetersiz hissetmesine neden olduğunu belirten kaynaklar mevcuttur (Cürebal ve Çetin Özben, 2012; Keski ve Aykaç, 2014; Gordon, 2016). İletişimin etkili olabilmesi için niteliğine ve ebeveynin değişik durumlar için seçtiği ileti türüne dikkati çeken yayınlar da bulunmaktadır (Çağdaş, 2008; Dökmen, 2008; Voltan Acar, 2012).

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişimleri açısından resimli kitapların ne kadar büyük bir önem taşıdığı dikkate alındığında, incelenen yayınlarda kullanılan iletilerin çocuğu duygusal, sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Bu gerçekten yola çıkarak; “alay etme ve ad takma”, “eleştirme, suçlama, yargılama” gibi çocuğu kötü ve değersiz hissettirebilecek iletilere özellikle çocuk kitaplarında yer verilmemelidir. “Hemen eve girmezsen, dayağı yersin. Bir daha yaramazlık yaparsan, sana yemek vermem” gibi “uyarma, gözdağı verme” ifadelerinin çocukları korkutabileceği, yalan söyleme, kızgınlık, inkâr etme gibi karşılıklı iletişimi ve sosyal etkileşimi olumsuz etkileyen davranışları arttırabileceği dikkate alınmalıdır. Çocuklarda bu tip davranış özelliklerinin yerleşmesi, sosyal-duygusal gelişim başta olmak üzere diğer gelişim alanlarında da bazı sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir. Sıklıkla da arkadaşları ve yetişkinler ile iletişim kurarken zorlanmalarına, grup çalışmalarına dâhil edilmemelerine, gruptan soyutlanmalarına yol açabilmektedir.

Benlik algısı, genel olarak, yaşam deneyimlerimizden edindiğimiz olumlu ve olumsuz geri bildirimlerin ve bilgilerin duygusal bir toplamıdır. Bu nedenle benlik algısı insan davranışının en önemli ve merkezi konusudur (Turaşlı ve Zembat, 2013). Çocuğun benliği, disiplin ve sevgi aracılığıyla anne-babadan, uygun davranışı gösterme baskısıyla yaşıtlardan, başarı ya da başarısızlıkla okul yaşantısından ve daha birçok olaydan da etkilenmektedir (Metin ve Bencik Kangal, 2012). Dolayısıyla güven verilen, desteklenen, duygularını paylaşmasına imkân sağlanan, gerektiğinde övülen ve olumlu değerlendirmelerle karşı karşıya kalan çocuğun olumlu bir benlik algısı geliştirebilmesine, tüm yaşamı boyunca kendisine ve çevresine karşı yaklaşımlarının ılımlı, tutarlı ve yapıcı olmasına yarar sağlayacaktır.

Karşılıklı iletişimde genel övgü ve olumlu değerlendirme ifadelerinin çocuğa zarar vereceği hiç düşünülmemektedir. Oysaki bu iletiler çocuğa ailesinin kendisinden beklentilerinin çok yüksek olduğunu düşündürebilmekte bu da kendi üzerinde kaygı hissetmesine neden olabilmektedir. Buna ilaveten çocuklar bu iletileri anne babanın kendilerini yönlendirme ve isteğini yaptırma girişimi için kurnazlık olarak da yorumlayabilmekte, “Siz böyle söyleyince sanki ben daha çok mu çalışacağım?”, “Sürekli şanslı olduğumu söylemeniz benim isteklerimi azaltacak mı sanıyorsunuz?” şeklinde bir düşünce yapısı geliştirebilmektedirler. Tüm bunların sonucu olarak da çocukta benlik algısının gelişimi olumsuz etkilenebilmektedir. Bu bilgiler ışığında, resimli hikâye kitaplarında yer alan aşırı övgü ve olumlu değerlendirmeye yönelik iletişim engelleri çocuklarda kaygı gibi birtakım ruhsal sorunlara ve kişilik, benlik gelişiminde de bazı olumsuzluklara neden olabileceğinden dikkat edilmesi gereken bir durumdur.

Yavuzer (2015), çocukların eğitiminde genel anlamda “sevgi”, “şefkat”, “paylaşım” ve “güven” kavramlarının büyük yeri ve önemi olduğunu belirtmiş, çocukların gereksinimleri ile bu konuda çocuk kitabı yazarlarına düşen sorumlulukları şu şekilde açıklamıştır: “Çocuklar, kendilerine sevgi, paylaşım ve güven ileten kitaplara büyük ilgi ve gereksinim duyarlar. Ancak çocuk kitabı yazarken, sadece bu ihtiyacı göz önünde tutmak son derece yanlış ve yetersizdir. Gerçekçi konuların işlenmesinin yanı sıra çocuk kitapları, yer yer çocuğa olumsuz durum ve yaşantılar üzerinde düşünme olanağını da sağlamalıdır. Bütün bunlar dengeli bir biçimde gerçekleştirilmeli, kitabın aynı zamanda çocuğun eğlenme ihtiyacını da karşılamak zorunda olduğu unutulmamalıdır”.

Resimli hikâye kitaplarının metin kısımlarında belirlenen “güven vermek, desteklemek, duygularını paylaşmak” iletişim engeline ilişkin alıntılar incelendiğinde, sorunu hafifletmek, geçiştirmek için kullanılan diğer iletişim engellerine kıyasla (övmek, olumlu değerlendirmek ve alay etmek, şakacı davranmak, konuyu saptırmak) daha yoğun bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Çocuğa güven veren ve destekler nitelikte olduğu düşünülen bu tarz iletilerin de olumsuz sonuçları olduğu bilinmelidir. Çocuğun kendisini anlaşılmamış ve kötü hissetmesine, kızgınlık duymasına ve yaşadığı duyguların çevresindeki yetişkinler tarafından önemsenmediği hissine kapılmasına neden olabilen bu iletilerin (Cürebal ve Çetin Özben, 2012; Öksüzöğulları, 2013) resimli çocuk kitaplarında bu denli çok yer alması, diğer iletişim engellerinin çocuklar üzerinde yarattığı olumsuzluklara benzer sorunlarla karşılaşılabilirliğini düşündürmektedir. Çocuğu duygusal, sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkileyebileceği, içe kapanmasına, özgüven kaybına yol açabileceği ya da tepkisel davranışlar gösterme gibi dışa yönelim bozukluklarına sebep olabileceği düşünülen güven verici, destekleyici ve duyguları paylaşmaya yönelik iletilere resimli çocuk kitaplarında abartılı, yoğun ve tekrarlayıcı şekillerde yer verilmesinin uygun olmadığı düşünülmektedir.

Toplumsal ve sosyal değerler eğitiminde önemli bir yere sahip olan ahlak kavramı, iletişim engeli olarak göz önüne alındığında karşı tarafın bastırılmasına, dış güçlerin kişinin gücüne karşı kullanılmasına, otorite ve zorlamaların etkisiyle iletişimin dış denetim odaklı olmasına yol açabilmektedir. Bu tür iletişimde kişiye, dış kaynaklı bir otorite tarafından görev ve sorumluluk yüklenmekte, bunların eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesi gerektiği zorlamacı bir tutumla belirtilmektedir. Bu tür iletiler, kişinin yargısına güvenilmediği, başkalarının doğruluğuna inandığı şeyleri kabul etmesi gerektiği düşüncesi vermekte, bu düşünce de kişinin benlik saygısını zedelemekte, suçluluk duygusunu uyandırabilmekte ve kendisini savunmasına neden olabilmektedir (Cürebal ve Çetin Özben, 2012; Gordon, 2016).

Resimli hikâye kitaplarının metin kısımlarında belirlenen “ahlak dersi vermek” iletişim engeline ilişkin alıntılar incelendiğinde, hikâye kahramanlarına dış kaynaklı bir otorite tarafından görev ve sorumluluk yüklenmekte ve hatta kahramanın kendi başına düşünerek gerçekleştirebileceği davranışlar bir yetişkin tarafından ifade edilerek mutlak bir öğreti

halinde vurgulanmaktadır. Bu durumun ebeveyn-çocuk iletişiminde olması halinde, çocuğun duygu ve düşüncelerini açıkça paylaşma konusunda kendine güvenme, kendi başına karar alma, bu karara yönelik gerçekleştirilmesi gereken davranışları uygulamaya koyma ve karşılaştığı sonuçların tek başına üstesinden gelme gibi kişisel yeterliliklerin yaşanmasına ket vurabileceği düşünülmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanmış resimli hikâye kitaplarının metin kısımlarında belirlenen “alay etmek, şakacı davranmak, konuyu saptırmak” iletişim engeline ilişkin herhangi bir bulgu saptanmamış ancak kategorize edilemeyen ifadelerle yönelik bulgular aşağıda verilmiştir.

Belirtilen iletişim engellerinin dışında kitaplarda yer alan bazı iletilerde çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olmayan ifadelerin kullanıldığı görülmüştür. Bu ifadeler yazarın bilinmeyen kelimeler kullanması, deyimlere sık sık başvurması ve şiddet unsuru içeren iletiler kullanması şeklinde örneklendirilebilir. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan resimli kitaplarda, konuşma dilinde karşılaşılmayan eski sözcüklere ve özellikle argo kelimelere yer verilmemesi, dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur. Anlaşılması güç olan ve günlük konuşma dilinde hiç kullanılmayan bu kelimelerle karşı karşıya kalan çocukta, okuma ilgisinin ve alışkanlığının kazandırılması olumsuz yönde etkilenebilmekte (Tür ve Turla, 1999), sağlıklı iletişimin temellerini oluşturmak ve hatta sağlıklı bir kişilik geliştirmek zorlayıcı bir süreç olarak ortaya çıkabilmektedir.

Çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevreye uyum sağlayabilmesi, akranlarıyla ilişkilerinde daha aktif, girişimci, yapıcı, üretken, kendi kendini denetleyebilen, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bir kişi olabilmesi, istenilen davranış ve alışkanlıkları kazanabilmesi, onunla kurulabilecek sağlıklı iletişimle mümkün olabilmekte, bu da çocuğun sağlıklı bir kişilik oluşturmaya ve geliştirmeye yarar sağlayarak çocuğun çevresiyle olumlu ilişkiler kurmasına temel oluşturabilmektedir (Solak, 2006).

Çevreleriyle ne kadar erken iletişime girerlerse dil gelişimlerinin o kadar hızlı ilerleyeceği, doğdukları andan itibaren bilinçli bir şekilde verilen eğitimlerin toplumsallaşma sürecinde önemli etkiler yaratacağı düşünüldüğünde, kendilerine kitap okunmayan ya da niteliksel açıdan yanlış örneklerle tanıştırılan çocuklarda dil gelişimlerinin sağlıklı bir biçimde tamamlanması mümkün değildir (Kol, 2011). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişimsel özellikleri göz önüne alındığında, anlamları bilinmeyen ve soyut ifadelerle yer verilen resimli kitaplardaki bazı iletilerin çocuklar üzerinde korku yaratabileceği, anlama/algılama sorunları ile karşı karşıya kalabileceği unutulmamalı ve bu doğrultuda her yeni çıkan ürün için daha hassas denetimler yapılmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışma, korku, aktif direnç, kızgınlık, isyankârlık, suçluluk ve bağımlılık yaratma, kendisini beceriksiz ve yetersiz hissetmesine neden olma, benlik saygısını zedeleme, karşılaşılan sorunlardan kaçınılması gerektiğini düşünme gibi özellikle okul öncesi dönem çocukları üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler nedeniyle, iletişim engellerine resimli hikâye kitaplarında yer verilmemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan resimli hikâye kitaplarının oluşturulmasında, seçilmesinde ve çocuklarla paylaşılmasında yazarlara, ebeveynlere, eğitimcilere ve araştırmacılara da önemli görevler düşmektedir.

Çocuk kitabı yazarları, kurallar koyarak, yaptırımcı yargılar oluşturarak kaleme aldıkları iletişimlerden ziyade, çocukların gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak onlara neden-sonuç ilişkisiyle anlamlandırabilecekleri yaşam durumları sunabilmeli, temayı oluştururken

“çocuğa görelilik” ilkesini dikkate alarak çocukların belleğinde yanıt bekleyen sorulara cevap bulabilmelidir.

Ebeveynlerin çocuklarına okumayı planladıkları kitapları öncelikle kendilerinin okuyup değerlendirmiş olmaları oldukça önemli bir husustur. Böylelikle kitapta tek bir temanın işlenip işlenmediği, basit, açık ve anlaşılır bir üsluba yer verilip verilmediği, çocuğun bir sonuç çıkarıp çıkaramayacağı yönünde fikir sahibi olunabilir. Konu içerisinde verilen örneklerin çocuğa uygunluğuna, seçilen konunun çocuk için ne kadar ilgi çekici olduğuna, kahramanların özelliklerinin çocuk tarafından benimsenip benimsenmeyeceğine ve çocuğu olumlu yönde etkileyecek iyi bir modelin var olup olmadığına karar verilebilir. Bilinçli bir şekilde tercih edilen kitapların da çocukların tüm gelişim alanlarına olumlu katkılar sağlayabileceği unutulmamalıdır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan eğitimciler, kitap seçerken fiziksel özelliklerinin yanı sıra içerik özelliklerine de dikkat etmeli, içeriği çocukların yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun olan kitapları onlarla buluşturmalı, ailelere kitap seçme konusunda iyi bir rehber olmalıdır.

Konu ile ilgili olarak ileriki dönemlerde yapılacak çalışmalarda, araştırmacıların, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli hikâye kitaplarında geçen iletişim engellerinin, çocuklar üzerindeki etkilerini ve çocukların günlük yaşamlarında bu tarz ifadelerle yer verme sıklıkları ile çeşitlerini araştıran çalışmalar yaparak alana katkı sağlayabilecekleri düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Adams, M. G. (2006). *Soruların Gücü “Sorularını değiştir, hayatın değişsin”*. İstanbul: GOA Yayınevi.
- Alpay, M. ve Anhegger, R. (1975). *Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Altınışik, H. (2015). *Başarılı insan ilişkilerinde soruların gizli dili*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ataseven, F. ve İnandı, Y. (2000). Çocuk kitaplarının çeşitli yönleriyle incelenmesi. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, (Sorunlar ve Çözüm Yolları) 20-21 Ocak 2000*, (ss. 187-206). Ankara: Ankara Üniversitesi
- Cüceloğlu, D. (1995). *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi: İstanbul
- Cürebal, F. ve Çetin Özben, G. (2012). *Anne-Baba, Veli, Aile Eğitimi ve Rehberliği 0-18 Yaş Grubu Gelişim Rehberi*, Kadıköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü: İstanbul.
- Çağdaş, A. (2008). *Ana-Baba-Çocuk İletişimi*, Kök Yayıncılık: Ankara
- Çocuk eğitimi mi anne baba eğitimi mi?* (b.t.). 16 Mart 2017, http://unyeram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/52/13/964945/dosyalar/2013_09/11125820_a_nnebabaeitimiseminernotlarpdf.pdf
- Demirdögen, P. (2003). *Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yayınlanan 6–15 Yaş Arası Çocukların Okuyabileceği Kitapların Eğitici Ve Görsellik Açısından Tasnifi, Dil Ve Anlatım Yönlerinden Eleştirel Bir Şekilde İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Dilidüzgün, S. (2000). *Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu (Sorunlar Ve Çözüm Yolları) 20–21 Ocak*; Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi: Ankara Ss.253–267.
- Dirican, R. (2013). *3-6 Yaş Grubu Çocuklarına Yönelik Yayımlanan Resimli Hikâye Kitaplarının Bazı Temel Değerler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara

- Dökmen, Ü. (2008). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Elo, S. ve Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Erdi, A. (2008). *Türkiye’de 1980-1985 yılları arasındaki çocuk kitaplarında eğitsel iletiler (karşılaştırmalı bir çalışma)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gordon, T. (2016). *Etkili anne baba eğitimi (EAE)*, 12. Baskı, İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Güleç, H. Ç. ve Geçgel, H. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58358fba2a8e38.51393848
- Keski, Y. ve Aykaç, M. (2014). İletişim engellerinin aile içi iletişime etkisini incelemede yaratıcı drama yönteminin kullanımına ilişkin katılımcı görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18 (3), 121-144.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Kocaman, V. (2006). *Çocuklarda İletişim Becerilerini Artırma Yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (Mayıs 2011), 1-21.
- McKay, M., Davis, M., & Fanning, P. (2010). İletişim becerileri. (Çev: Özgür Gelbal). HYB Basım Yayın, Ankara.
- Metin, N. ve Bencik Kangal, S. (2012). Bilim sanat merkezlerine devam eden 12–14 yaş grubu üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 3-16.
- Navaro, L. (2016). *Gerçekten Beni Duyuyor musun?*, Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Oğuzkan, A. F. (1997). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*, 5. Baskı, Ankara: Emel Matbaacılık San.
- Öksüzoğulları, H. (2013). *4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Burdur.
- Rousseau, J. J. (2009). *Emile “bir çocuk büyüyor.”* 8.Baskı (Ü. Akagündüz, Çev.). İstanbul: Selis Kitaplar.
- Sarar Kuzu, T. (2003). *Eğitim-Öğretim Ortamında Etkili Sözel İletişim* Milli Eğitim Dergisi Sayı 158.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem Yayın Grubu: İzmir.
- Solak, A. (2006). *İnsan İlişkileri ve İletişim*, Hegem Yayınları: Ankara.
- Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55-66.
- Tekin, H. (2005). Çocuk edebiyatında şiddet korku ve sevgi üçgeni. *Hece Edebiyat Dergisi*, 104-105 (Ağustos-Eylül), 304-306.
- Tepeli, K. (2013). Çocukların istenmeyen davranışlarına karşı annelerin kullandıkları iletilerin niteliksel analizi. *e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Humanities*, 8(1), 138-158.

- Turaşlı, N. ve Zembat, R. (2013). 6 Yaş Grubu Çocuklarda “Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal-Duygusal Hazırlık Programı”nın Etkililiğinin İncelenmesi. *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-16.
- Tutar, H. ve Yılmaz, M. K. (2005). *Genel İletişim Kavramlar ve Modeller*, Seçkin Yayıncılık: Ankara
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Urban, H. (2007). *Olumlu sözcükler etkili sonuçlar*, İzmir: Elma Yayınevi.
- Volcan Acar, N. (2012). *Yeniden Terapötik İletişim Kişiler Arası İlişkiler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (Ed.). (2016). *Ana-Baba Okulu* (19. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Ana-baba ve çocuk* (19. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk psikolojisi* (38. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

The preschool period is a critical period in terms of the acquisition and development of basic knowledge, skills and habits and the formation of personality. In this process starting from birth, the stimulating environment, various educational materials and especially books are very important tools in supporting the development of the child. Books have a great deal of place in the lives of children, meeting their needs for success, knowledge, love, being loved, belonging to a group, change and aesthetic. Children's books are important in the sense that they use "message and expressions" which is useful for children to perceive themselves and the world around them, to increase their knowledge, to convey emotions and thoughts more vigorously using rich vocabulary. The aim of the research conducted accordingly; to evaluate the communication barriers in the illustrated storybooks prepared for pre-school children and to discuss the effects of the communication language on children's development.

Method

In the research, a descriptive analysis approach was used by making a document review. Communication barriers in picture storybooks have been identified, explained and grouped under twelve topics in the direction of these explanations, discussing the effects on children's development. The population of the research consists of pictorial story books published by publishing houses for preschool and elementary school children between 1981 and 2010 and prepared for preschool children. A total of 81 books, which are determined by random sampling by the researcher, are 28 translations and 53 are domestic story books. In terms of the reliability of the research, a "specialist examination" strategy was adopted and an evaluation form was established by taking the opinions of two faculty members of the two universities in the departments of preschool and child development, in the province of Ankara. In the first part of the evaluation form, which consists of two parts, there are general features about the book such as publication place, year, publication house, and writer. In the second part, there are 12 basic categories for communication obstacles that can be encountered in the text. To ensure external validity, the findings obtained by direct citations are categorized, and the same texts are coded twice at different times by the researcher to provide internal validity. In this study, the coding of the data twice by the researcher at different times was performed in order to provide time-dependent reliability. In order to

ensure observation validity, the basic categories of communication barriers have been verified by a specialist teacher in the field of pre-school education.

Results and Discussion

When we look at the repetition of the communication obstacles in the picture story books and the distribution according to the book numbers, the most frequently encountered ones are ordering and manipulation with 40 repetitions in a total of 27 books. This is followed by a basic categorization of "nicknaming and teasing" in a total of 24 books with 40 repetitions. Communication with the least amount of obstacles which are praise and positive evaluation, were found in 3 books and with 3 repetitions as the main categories. No results were obtained related to the basic categories of teasing, making jokes and changing the subject.

This is followed by a basic categorization of nicknaming and teasing in a total of 24 books with 40 repetitions. The less frequent communication obstacle is the basic category of praising and positive evaluation with 3 books and 3 repetitions. No results were obtained related to the basic categories of teasing, making jokes and changing the subject.

It seems that the expressions related to the communication obstacles, such as giving orders and manipulating have a strict tone. A child who is frequently encountered with these expressions in such books, though not in real life, may begin to give orders in communication with his or her peers by identifying himself with story protagonists, and failing to give importance to the wishes, feelings and thoughts of the opposite side. In this way, only their own demands become important. They can show fear or active resistance, rebellious behaviors may arise and cause the child to try to reverse what is said and even cause hostility towards his parents.

The vast majority of expressions of communication obstacles, such as warning, intimidation, seem to contain a threat. Expressions such as "If you do not go straight into the house, I'll beat you!" can frighten the children and a child who is afraid can try to get rid of the troubles he has in denial and / or lying to protect himself, thinking that he is not respected.

When we examine the communication obstacles regarding moralizing, the protagonists are charged with duty and responsibility by an exterior authority, and even behaviors of protagonists are emphasized as an absolute teaching by an adult. Author's' frequent use of external audit-oriented communication examples is an approach that is not welcomed in today's child education.

When citations about communication obstacles like giving advices and offering suggestions were examined it was seen that they were not useful for children. They may cause children to be dependent on adults and cause them to feel pressure or guilt. They also may interrupt communication or change the direction of the communication.

When citations on making speeches, teaching, and suggesting reasonable thoughts were examined, messages and teachings that parents often thought of as a part of their childbearing process in traditional Turkish culture were encountered. The intensity of these kinds of expressions may stimulate the defensive and resistant behaviors. They may also cause the children to cut ties with their family or oppose their parents. They may even feel inadequate and unskilled.

It was seen that informal language was used when communication obstacles like ‘criticizing, blaming and judging’ were examined. These kinds of expressions attack on the personality of children, leading them to feel upset, offended and angry.

Praising and positive evaluation are not generally thought to harm children. In fact, these kinds of expressions may lead children to feel under pressure and anxious since they think that they cannot live up to their parents' expectations.

If we consider the expressions of communication obstacles like 'mocking and nicknaming', the words like 'novice, stupid, kiddo, ugly' in the books may be internalized by children and may lead the children to use these words in communication and interaction with their friends.

These kinds of messages may cause children to feel worthless emotionally, socially and psychologically and therefore, these expressions shouldn't be used as much as possible.

In the citations related to expressions of communication obstacles like analyzing, interpreting and making a diagnosis, it is seen that children who make use of these expressions are adversely affected by feeling unsuccessful, less confident and isolated and may experience social-emotional problems. It was seen that 'reassurance, support and sympathy' were used intensely. Excessive use of these kinds of expressions may affect children adversely both socially and psychologically, and therefore, cause them to feel less self-confident and more isolated.

Expressions of asking questions and inquiring, which are used by the protagonists and their sidekicks can also be used by children in real life. It should be considered that using these expressions may cause children not to be approved by the groups they are in since they may seem suspicious. No findings related to the expressions of teasing, joking and changing the subject were obtained. The uncategorized expressions were not appropriate for children's developmental features. Picture books may contain outdated and slang words which may adversely affect children while they're acquiring reading habits and make it harder for them to form a basis for healthy communication.